

Küresel Ekolojik ve Biyolojik Krizler Ekseninde Türkiye’de Kırsal Turizm

Derman KÜÇÜKALTAN¹

dermankucukaltan@trakya.edu.tr

Metin BADEM²

mbadem@comu.edu.tr

Musa ALBAYRAK³

musa_albayrak@hotmail.com

¹ Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü, 22030 Edirne.

² Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Gelibolu Piri Reis Meslek Yüksekokulu, 17500 Çanakkale.

³ Trakya Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, 22030 Edirne.

Özet

Küreselleşme, yalnızca ülkeler arasında teknoloji, emek ve sermaye akışı değildir. Küreselleşme aynı zamanda teknoloji, emek ve sermayenin olumsuzluklarının da kriz biçimine dönüşerek, ülkenin coğrafi ve ekonomik sınırlarının ötesine yayılmasıdır. Küreselleşmenin kriz biçiminde en fazla etkisini gösterdiği sektörlerin başında turizm gelmektedir. Çünkü turizmin ve küreselleşmenin, uluslararası boyutu nedeniyle krizleri kolayca taşıyıcı etkisi bulunmaktadır. Dünyada en önemli alternatif turizm türlerinden kırsal turizmin ana unsuru, kırsal alanlarda yaşayanlar (üreticiler) için bir ek gelir kaynağı yaratmasıdır. Bununla birlikte kırsal turizm, tarım ve sanayi olmak üzere diğer sektörlerle alternatif değil tersine tamamlayıcı özellik taşıyan, doğa ile uyumlu bir turizm türüdür. Bir başka söylemle kırsal turizm tarım ağırlıklı yörelerde uygulanabilirliği olan bir turizm türüdür. Diğer küresel kriz türleri olduğu gibi, ekolojik kriz ve biyolojik krizler de tarım ve turizm gibi sektörleri olumsuz etkilemektedir. Çünkü tarım ve turizmin ortak özelliği her ikisinin hammaddesinin de doğal kaynaklar olmasıdır. Bu durum ise ülkede ekonomik krizlerin tetiklenmesine neden olmaktadır. Tarıma dayalı turizm olarak da belirtilen kırsal turizmin ise söz konusu krizlerden derhal etkilenebileceği bir gerçektir. Son aylarda tüm dünyada yaşanan kuş gribi vakası buna en çarpıcı örneklerdendir. Bu çalışmada öncelikle son yıllarda dünyada önemli etkiler yaratan ekolojik ve biyolojik kriz türleri üzerinde durulmuştur. Çalışmanın amacı Avrupa Birliği başta olmak üzere, dünyadaki tüm ekonomik entegrasyonlar tarafından desteklenen kırsal turizm politikalarının, ekolojik ve biyolojik krizler çerçevesinde değerlendirilebilmesine yönelik yeni modelleri vurgulamaktır. Araştırma kapsamında dünyada başlıca kırsal turizm işletmelerinde ekolojik ve biyolojik krizlere yönelik alınan önlemler ve yapılan çalışmalar ışığında kırsal turizmin Türkiye’de yeniden uygulanabilirliği irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Krizler, Ekolojik Krizler, Biyolojik Krizler, Kırsal Turizm

The Rural Tourism On An Axis Of The Global, Ecological And Biological Crises

Abstract

Globalisation is not only a flow of technology, labour and capital among the countries. Globalisation, at the same time, means that the adverse effects of the technology, labour and the capital extend beyond the borders by turning into form of crises. One of the sectors that the globalisation affects most in the form of crises is tourism because tourism and globalisation have spreading effects over crises due to their international dimensions. The main principle of the rural tourism, one of the most important alternative kinds of tourism in the world, is creating supplementary income for people living in rural areas. In addition to this, rural tourism is not an alternative to other sectors including agriculture and industry, but it is the one which has complementary features compatible with nature. In other words, rural tourism is largely put into practice in the agriculture-based regions. Ecological and biological crises affects the sectors of agriculture and tourism adversely like other global crises, since both agriculture and tourism have natural resources as a raw material in common. This case aggravates the economic crises in the country. It is a fact that rural tourism, also considered as agriculture-based tourism, can be directly affected by the crises in question. Bird influenza is one of the striking examples all over the world in recent months. In this study ecological and biological types of crises creating great effects in the world were dealt with. The aim of the study is to emphasize the models on policies of rural tourism which are supported by economic integrations leading European Union. In the scope of the study, the practicability of rural tourism in Turkey was dealt with in the lights of precautions taken by the leading rural tourism companies against ecological and biological crises.

Keywords: Crises, Ecological Crises, Biological Crises, Rural Tourism.

1. Giriş

Dünyadaki yaklaşık son 30 yıllık gelişmeler analiz edildiğinde her bir krizin turizmi olumsuz etkilediği görülmüştür. Bu krizlerin son yıllarda en çok yaşananlardan birisi “ekolojik krizler” dir. Politik, ekonomik, sosyal ve hatta doğal (deprem, yanardağ patlaması, hortum, sel vb.) krizlerin turizme yönelik etkileri zaman içinde araştırılmış olmasına karşın, ekolojik krizlerin yansımalarının henüz yeterince incelendiğini söylemek güçtür.

Deli dana ve şap hastalıkları, şarbon mikrobu, yoğunlaşan hormonlu gıdalar ihracatı, ozon tabakasının zedelenmesi, hava-su kirliliği dünyada ve Türkiye’de görülen ekolojik krizlerin birkaçıdır. Dünyada ve ülkemizde yaşanan söz konusu ekolojik krizler, insanların seyahat tercihlerine de yansımakta, kişiler seyahatlerinde temiz hava soluyabilecekleri, hormonsuz taze gıda tüketebilecekleri, çevresel kirliliğin yaşanmadığı yerleri tercih etmektedirler. Bu noktada kırsal turizm, ekolojik krize bir alternatif olarak değerlendirilebilmektedir.

2. Kriz Tanımı, Kapsamı ve Türleri

Kriz sözcüğü, ayırt etme veya karar anlamları taşıyan yunanca “crisis” sözcüğünden gelmektedir. Kriz, kelime anlamı olarak sözlüklerde “bunluk, buhran, bunalım” olarak tanımlanmaktadır. Sürprizlerin olduğu, zaman baskısının hissedildiği ve tehlikeli bir ortamın gündeme geldiği an olarak algılanan krizler; bir toplum, şirket veya kişide ortaya çıkan buhrandır (Şimşek, 1998). Krizin çeşitli disiplinlere göre tanımlarında da bazı farklılıklar bulunmaktadır.

Örneğin ekonomi biliminde kriz, “tarımsal, endüstriyel ve/veya hizmet sektörlerinde neden ve sonuçlara dayalı tüketimi (talebi) azaltan dönemsel bir olgu” olarak tanımlanmaktadır (www.wikipedia.org/wiki/Crise, 04.12.2006).

Tıp alanında ise kriz, hastanın sağlık durumunun “aniden bozulması ve acil olarak tedavi edilemezse gittikçe kötüye gitme” haline dönüştüğü ve bu durumun devamlılık kazandığı ya da hastanın durumunun “artık iyileşemeyeceği”nin anlaşılması olarak tanımlanmaktadır (Tekelioğlu, 1991). Genel

tıp alanında kriz için bu tanım yapılırken, tıp biliminin değişik alanlarında (kalp, psikiyatri, nöroloji vb.) da, o alanlara özgü tanımlar gerçekleştirilmiştir.

Mikro, makro ve küresel olmak üzere krizleri ölçeklerine göre sınıflandırabilmek olasıdır. Daha çok bir veya birkaç işletme ile sınırlı olabilen mikro boyutlu krizler; önlem alınmadığı takdirde makro ekonomik göstergeleri (bütçe, ihracat/ithalat, cari işlemler dengesi, enflasyon, GSMH vb.) olumsuz etkileyebilen makro ekonomik boyutlu krizler; ekonomik sınırların kalktığı günümüzde hızla tüm ülkelere domino taşı gibi yansıyan küresel ölçekli krizler... Aslında her üç krizin birbirleriyle etkileşimleri dünyada yaşanan örneklerle görülmektedir.

Krizlerin bir kısmını öngörebilmek mümkün iken, bir kısmının oluşumunu kestirebilmek bir hayli zor, hatta olanaksızdır. Ayrıca kriz ortamı, kişilerin bir yandan karar verme süreçlerini kısıtlarken, diğer yandan kısıtlı zaman kesiti içerisinde soğukkanlı, ivedi, net ve doğru kararlar verebilmeyi gerektiren bir olaydır. Aksi takdirde yaşanan kriz ortamı, yeni krizlerin öncü sarsıntıları olabilmektedir.

Küreselleşme krizlerin dünyada hızlı yayılmasını sağlarken, bazı ülkelerin kriz atmosferinden yararlanarak, yeni alternatifler oluşturmasını da sağlamaktadır. Bir başka söylemle küreselleşme bir işletme veya ülke için kriz ortamı doğururken, diğerleri için krizin fırsata dönüştürülmesine de olanak yaratmaktadır.

Küreselleşme, yalnızca ülkelerarasında teknoloji, emek ve sermaye akışı değildir. Küreselleşme aynı zamanda teknoloji, emek ve sermayenin olumsuzluklarının da kriz biçimine dönüşerek, ülkenin coğrafi ve ekonomik sınırlarının ötesine yayılmasıdır. Küreselleşmenin kriz biçiminde en fazla etkisini gösterdiği sektörlerin başında turizm gelmektedir. Çünkü turizmin ve küreselleşmenin, uluslararası boyutu nedeniyle krizleri kolayca taşıyıcı etkisi bulunmaktadır.

Öncelikle bu çalışmanın kapsamı içerisindeki başlıca kriz türleri şöyle sıralanabilir:

2.1. Ekolojik Krizler

“Bir ülkede belli bir süreçte oluşan ekolojik sorunun aniden ortaya çıkmasıyla oluşan buhran” olarak tanımlanabilecek ekolojik kriz, özellikle 20.yüzyılın ikinci yarısından itibaren tüm dünyada önem kazanan bir kriz türüdür (Küçükaltan, 2006). Çölleşme, küresel ısınma, asit yağmurları, zehirli atıklar, hormonlu bitkisel üretim, hızlı-çarpık sanayileşmenin doğal çevrede yarattığı tahribat, hayvansal hastalıklar (deli dana, şap, kuş gribi vb.), su kaynaklarındaki kirlenme, flora ve fauna tahribatı vb. başlıca ekolojik kriz türleridir.

Ekolojik krizin yarattığı toplumsal sorunlar tarım ve turizm gibi sektörleri olumsuz etkilemektedir. Bu durum ekonomik krizlerin oluşmasına da neden olmaktadır. Çünkü tarım ve turizmin ortak özelliği her ikisinin hammaddesinin de doğal kaynaklar olmasıdır.

Bu durum önce sektörel, ardından ulusal ve küresel ekonomik sorunları oluşturmaktadır. Örneğin 2005 Ekim ayında Balıkesir-Manyas'taki Kızıksa beldesinde görülen kuş gribi nedeniyle Türkiye Tavukçuluk Derneği sektörün günlük kaybının 1.5 milyon YTL olduğu bildirilmiştir.

Türkiye'den sonra Asya ve Avrupa'da da ortaya çıkan kuş gribi vakalarına her gün bir yenisi eklenmiştir. Endonezya'da kuş gribi nedeniyle bir kişi hayatını kaybetmiştir. Avrupa Birliği Komisyonu, Hırvatistan'da da görülen kuş gribi vakaları nedeniyle bu ülkeden yapılan kanatlı hayvan ve ürünleri ithalatını durdurmuştur. Rus uzmanların “ikinci dalga” olarak yorumladıkları kuş gribi vakaları Çin ve Rusya'da da artış kaydetmiştir. Kuş gribi yüzünden dünyada 60'dan fazla kişinin öldüğü açıklanmıştır. Ülkeler bu salgınla alarm durumuna geçmiş, Ottawa'da 30 kadar ülkenin Sağlık Bakanları 2005 Ekim ayında bu amaçla olağanüstü toplanmışlardır.

Çölleşme de bir ekolojik kriz türü olarak gelecekte turizm talebini olumsuz etkileyecek unsurlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Topografyanın yüksek oluşu, tarım arazilerinin sürdürülebilir olmayan kullanımı ve orman yangınları gibi öteki doğal ve insan kaynaklı etmenler dikkate alındığı zaman da, Akdeniz ve Ege bölgeleri gelecekte çölleşme süreçlerine daha fazla

açık olabilecek alanlar olarak düşünülebilir (Türkeş, 1999).

2.2. Biyolojik Krizler

Biyolojik savaş, biyolojik terör, biyoterörizm olarak da isimlendirilen biyolojik krizler, “insan, evcil hayvan ve faydalanılan bitkilerde ölüm veya zarar meydana getirmek, malzemeyi hasara uğratmak amacıyla mikroorganizmaların veya bunların toksinlerinin (zehirlerinin) kasten kullanılmasıdır (www.dumlupinar.edu.tr, 25.07.2005).

İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü'nün yayınladığı “Biyolojik Savaş ve Korunma Önlemleri” Genelgesinde biyolojik savaş maddelerinin genel özellikleri şöyle sıralanmaktadır:

- ✓ Üretimleri kolay ve ucuzdur,
- ✓ Depolama şartlarına ve dış şartlara dayanıklılıkları fazladır,
- ✓ Enfeksiyon yetenekleri fazla olup, salgın yapabilmektedirler,
- ✓ Hastalık yapmaktadır,
- ✓ Vücuda çeşitli yollardan girerler,
- ✓ Kuluçka devreleri genellikle kısadır,
- ✓ Teşhis ve tedavileri güç olup, çok zaman almaktadır,
- ✓ Öldürücüdürler.

İnsanlarda hastalık oluşturan ve ölüme yol açabilen bakteri ile virüslerin genetik mühendisliği sayesinde kullanılması olarak da ifade edilen biyolojik krizlerin özellikle 20.yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünyayı etkilediği görülmektedir.

Kimyasal savaş” kelimesinin de çoğunlukla “biyolojik savaş” terimi ile beraber kullanıldığı görülmektedir. Nitekim TC Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün, Ocak-1991'de sağlık personeline yönelik “Kimyasal Ve Biyolojik Savaş Ajanlarına Karşı Korunma ve Tedavi Yöntemleri” başlıklı genelgesi bunu doğrulamaktadır. O nedenle biyolojik krizleri, kimyasal krizlerle birlikte değerlendirmek mümkündür.

16 Mart 1988'de Irak-İran Savaşı esnasında, Irak'ın Halepçe'de kimyasal silâh kullanımı ve bu

kullanımla çoğu kadın ve çocuk yaklaşık 5 bin kişinin ölümü yüzyılın en önemli biyolojik krizidir. Bu operasyonla yaşanan yoğun göç Türkiye, İran gibi ülkelerin ekonomilerini olumsuz etkilemiştir.

2001 yılında ABD'de senatör Tom Daschle'a gönderilen ve şarbon mikrobu taşıyan mektuptan 30'dan fazla senato çalışanı etkilenmiş, Temsilciler Meclisi güvenlik gerekçesiyle bir hafta boyunca çalışmalarını durdurmak zorunda kalmıştır. Böylece ABD'de daha önce Florida ve New York'ta baş gösteren şarbon vakaları Washington'a da sıçramıştır.

Şarbon paniği ve Şarbon, insanlığın ve özellikle istihbarat örgütlerinin elindeki bakteri ve virusler bilindikten sonra çok komik kalmaktadır. Ebola virüsü, Yersinia Pestis tarafından bulaştırılan Bubonik Veba, Salmonella gibi enfeksiyonların şarbondan çok daha tehlikeli oldukları saptanmıştır. CIA'in ve diğer batılı istihbarat örgütlerinin elinde çok ciddi enfeksiyonlarla ölüme yol açabilecek çok çeşitli virüs ile bakteriler vardır ve CIA'in bu konuda bir seksiyonu da mevcuttur (Sayın, 2005). Biyolojik savaşla bir kaç ayda milyonlarca insanı yok etmek mümkündür.

ABD'de yapılan bilimsel araştırmalar biyolojik krizlerin başta süt olmak üzere çeşitli gıdalarla ivme kazanacağını göstermektedir. Böylece Amerikan Ulusal Bilimler Akademisi, 12 Temmuz 2005'de, Kaliforniya-Stanford Üniversitesi öğretim üyeleri olan Lawrence M.Wein ve Yifan Liu tarafından yayınlanan "Analyzing a Bioterror Attack on The Food Supply:The Case of Botulinum Toxin in Milk" başlıklı makalenin dağıtımını kararnı almıştır (www.terrorisme.net., 05.11. 2005).

21.yüzyılda küresel krize neden olan ilk en önemli biyolojik kriz ise SARS (Severe Acute Respiratory Syndrome – Ağır Akut Solunum Yetmezliği Sendromu)'dır. SARS virüsü ilk kez 26 Şubat 2003 tarihinde Çin'in Hanoi kentinde bir hastada saptanmıştır. Uluslararası seyahatlere katılanlarla hızlı bir şekilde etkinlik alanını genişletmiştir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) SARS'ın ilk görüldüğü tarihten 12 Nisan 2003 tarihine dek geçen yaklaşık iki aylık süre zarfında, dünyada 2960 vakanın gerçekleştiğini, bu vakalardan 1425'inin iyileştiğini, 119 vakanın ise ölümlerle sonuçlandığını bildirmiştir

(www.bilkent.edu.tr., Mayıs:2003). Bu durum temel yayılma yolu öksürük olan SARS'ın, dünyada nedensiz hızlı seyrettiğinin bir göstergesidir.

2.3. Diğer Krizler

Ekolojik ve biyolojik krizler dışında pek çok kriz türü sayılabilir. Konumuz dışında kaldığı için bu kriz türlerini yalnızca başlıklar halinde ekonomik, siyasal, siyasal şiddete dayalı, doğal âfete dayalı krizler ile tüm krizlerin, özellikle de ekonomik ve siyasal krizlerin bir sonucu olarak belirtilebilecek sosyal krizler şeklinde belirtmek mümkündür.

3. Ekolojik ve Biyolojik Krizler Ekseninde Kırsal Turizm

Ekolojik ve biyolojik krizler ekseninde kırsal turizme geçmeden önce, kırsal turizm tanımına bakmakta yarar vardır.

3.1. Bir Alternatif Turizm Türü Olarak Kırsal Turizm Tanımı ve Önemi

Kırsal turizm, "insanların devamlı ikamet ettikleri yerler dışındaki kırsal yörelere ziyaretleri, buralardaki tarım üreticilerinin ürettikleri mal ve hizmetleri, yörenin doğal dokusuna uygun mekânlarda talep ederek ve yörede para arttırma arzularını minimize ederek geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkilerin bütünü" olarak tanımlanabilir (Küçükaltan, 2002).

Günümüzde uluslararası turizm talebinin profili irdelendiğinde, turizm amaçlı seyahatlerin deniz-kum-güneş ekseninde dışında geliştiği görülmektedir. Bu nedenle ülkeler artık yalnızca döviz kazanma yollarını aramamakta, tam tersine turizmin sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi amacıyla doğal ve beşeri çevre ile ilişkileri düzenleme, bölge planlaması, mesleki gelişim ve tüketicilerin korunması gibi çalışmalara yönelmektedirler (Lanquar, 1983).

Günümüzde doğal kaynakların tahrip olması sonucu ekolojik krize neden olan faktörlerin özellikle turizme yansımaları büyük olmaktadır. Büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinde karşılaşılan sorunlar (deli dana, şap hastalıkları) beraberinde bazı bölgelerin karantina altına alınmasına neden

olurken, bazı ülkelere et ithalinin yasaklanması gibi kriterleri beraberinde getirebilmektedir.

Kırsal turizm yalnızca tarımsal yapının değil, kültürel değerlerin de önemli olduğu bir turizm türüdür. Yöredeki kültürel değerler kırsal turizm için talep çekim ögesidir. Örneğin kırsal turizm işletmeciliğinin yaygın olduğu Fransa'da geleneksel hale dönüşmüş bağ bozumu şenlikleri (Nice kamavalı), geleneksel dinsel bayramlar (Provence'deki Fete-Dieu ve Fête de Pénitents, Bretagne bölgesindeki Fête des Pardons vb.) tüm ülke halkının buluşma yeri olduğu kadar, yabancı turistler için de geleneksel şenliklerin gerçekleştiği cazibe merkezleri durumundadırlar (Boret, 1989:38).

3.2. Ekolojik ve Biyolojik Krizler Ekseninde Türkiye'de Kırsal Turizme Yeni Bir Yaklaşım

Kırsal turizm uzun yıllardır Türkiye'de klâsikleşmiş deniz-kum-güneş turizmine alternatif durumdaki çeşitli turizm türlerinden (rafting, trekking, yayla turizmi vb.) biridir. Kırsal turizmin uygulamasına yönelik çabalar ülkemizde oldukça yenidir. Özellikle 1990'lı yılların başlangıcında uygulama çabaları başlayan kırsal turizm kapsamındaki yatırımların o dönemde en büyüğü de Antalya-Kemer'de bir ekoloji kompleksi olarak tasarlanan Naturland Tatil Köyü olmuştur. İşletmenin ekolojik üretim yapılan bölümü Country Park içersinde organik ve hormonsuz yöntemlerle çeşitli ürünlerin üretiminin yapıldığı Organic Farm, işletmenin kırsal turizm boyutunu ortaya koymuştur.

Türkiye'de kırsal turizm normlarına uygun Naturland benzeri büyük ölçekli işletmeler yok denecek kadar az olmakla birlikte, orta ve özellikle küçük ölçekli işletmelerin sayısında yine bu yıllarda belirgin bir artış olduğu gözlenmektedir. Nitekim Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın, "Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesi ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik" hükümlerinin 39 maddesi, kırsal turizm tesisleri olarak çiftlik ve köy evlerini belirtmiş ve şu nitelikleri getirmiştir: "Tarım faaliyetlerinin, kırsal alanların doğal ve kültürel mirasının korunmasına önemli katkıları olduğu göz önünde bulundurularak, mevcut yapıların iyileştirmesi veya yeni yapıların mevcut dokunun iç düzenlemesi esas alınarak yapılmasını, bu sayede

yatak kapasitesi oluşturulmasını ve turizmin gelişip genişleyebileceği ortamların çevresel açıdan güvence altına alınmasını hedefleyen; kırsal bölgelerde çiftlik organizasyonu amacıyla kurulmuş ve çiftlik üretimi ile birlikte turizm konaklama olanağı sağlayan, gelen müşterilerin de isterlerse çalışma programlarına katılabilecekleri, kırsal yaşantının sahnelenmesine olanak sağlayan en az beş odalı konaklama tesisleridir."

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bu çabaları dışında, Tarım Bakanlığı'nın kırsal kalkınma çalışmaları da, küçük yerleşim birimlerinde küçük ölçekli kırsal turizm işletmeciliğinin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Ancak özellikle 2000'li yıllardan itibaren dünya kamu oyunun gündemine yerleşen küresel ekolojik ve biyolojik krizler, kırsal turizm işletmeciliğinin yeniden yapılandırılmasının zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Nitekim 2006 yılı başında Türkiye'de de görülen kuş gribine yönelik T.C. Sağlık Bakanı artık köylerde kümes hayvancılığının bırakılması gerektiği yönünde görüş belirtmiştir.

Kırsal turizm işletmesi yalnızca hizmet üretiminin yapıldığı bir yer değil, tarımsal üretimin de gerçekleştiği yerlerdir. Türkiye'de bir kısmı Kültür ve Turizm Bakanlığı Turizm İşletme Belgesi, ancak büyük çoğunluğu da belediye belgesi olan kırsal turizm işletmelerine artık yeni bir yaklaşım ve yeni standartlar getirilmelidir.

4. Sonuç ve Öneriler

Türkiye'de kırsal turizme yönelik yatırım ve işletmelerin giderek artmasına karşın, gerekli sağlıklı üretim konusunda gerekli kriterlerin yeterince oluşturulamadığı görülmektedir. Yapılan araştırmalar, turistlerin gezileri sırasında hastalanmasının en önemli nedeninin bulaşıcı hastalıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Turizm Bakanlığı tarafından 1994 yılında anket yoluyla yapılan turist sağlığı araştırmasında Türkiye'ye gelen yabancı ziyaretçilerin %86.1'inin herhangi bir sağlık sorunu ile karşılaşmadığı; sağlık sorunu ile karşılaşan %13.9'luk kesimin sağlık sorunlarının başında bulaşıcı hastalıkların (%9.12) yer aldığı ve bunu %3.27 ile ishal dışı gastrointestinal yakınmalar ve %1.5 ile diğer hastalıkların takip ettiği

belirtmiştir. Yine Turizm Bakanlığı tarafından 1996-98 yıllarında sürdürülen “Yabancı Ziyaretçiler Anketi”nde yer alan sağlıkla ilgili soruların cevaplarına göre; 1996 yılı verilerinde ziyaretçilerin %86.95’si herhangi bir sağlık sorunu olmadığını belirtmiştir. Sorunların başında bulaşıcı hastalıklar gelmektedir (%10.13) (www.saglik.gov.tr., 19.04.2002). Bu bağlamda küresel ekolojik ve biyolojik krizler doğrultusunda kırsal turizme yönelik yapılabilecek başlıca çalışmalar şu şekilde önerilebilir:

- Olası ülkesel ve küresel ekolojik ve biyolojik krizleri dikkate alarak, Türkiye’de kırsal turizm işletmeleri yalnızca Kültür ve Turizm Bakanlığı’na değil, ilgili bölümleri Tarım ve Sağlık Bakanlıklarınca da denetlenmeli ve bu denetimden sonra işletmecilik faaliyetlerine izin verilmelidir.

- Özellikle bilinen kuş göç yolları üzerindeki kırsal turizm işletmecilerindeki kümeslerin izole edilmesi sağlanmalıdır. Bu durum aynı zamanda açıkta yapılan tavukçuluk veya köy tipi tavukçuluk olarak adlandırılan tavuk yetiştiriciliğine getirilen hijyenik bir denetim olacaktır.

- Kümes hayvancılığının yanında büyükbaş hayvan yetiştiriciliği ve tarımsal üretim de kontrol altında tutulmalıdır. Hayvanların gerekli veteriner kontrolleri yapılmış olmalı, tarım ürünlerindeki hormon kullanımına dikkat edilmeli, tercihen ekolojik tarımsal üretim teşvik edilmelidir.

- Köy evlerinin içme suyu sistemi, mutfak ve tuvaletlerinde hijyene yönelik standartlar getirilmeli ve getirilen standartlar rutin kontrollerle izlenmelidir. Aynı şekilde tarımsal üretimde kullanılan suyun kirli olmamasına da özen gösterilmelidir.

- Köy evlerine girerken, ayakkabılar ev dışında çıkarılıp, terlikle veya çıplak ayakla eve girilmektedir. Bu durum yabancı ziyaretçiler için şaşırtıcı olmasına karşın, geleneksel kültürün egemen olduğu kırsal kesimde âdeta bir zorunluluktur. Bu nedenle evde ortak kullanım unsuru olan halı ve terliklere, mantar vb. bulaşıcı hastalıklar için standartlar getirilmesi gerekmektedir.

- Kırsal turizm kapsamında yerli halkın (köylülerin) turizm konusunda bilinçlendirilmesi ve belirli sıklıklarla bu eğitimin verilmesi bir zorunluluktur. Çünkü turizm konusunda tam bilinçlendirilmeden bir yörenin turizme açılması büyük riskleri de beraberinde getirmektedir. Özellikle büyük şehirlere oranla daha kapalı bir sosyolojik yapıya sahip olan kırsal bölgelerde eğitim çabaları daha çok önem taşımaktadır.

Kaynaklar

- Boret, A. 1989. *Itinéraires de Tourisme*, Editions Jacques Lanore, Paris.
- Küçükaltan, D. 2006. *Tourism and Terrorism: An Experience of Turkey and The World*, iUniverse, Inc., New York...
- Küçükaltan, D. 7-8 Kasım:2002. Bir Ekolojik Kriz Alternatifi Olarak Kırsal Turizm ve Kırsal Turizmin uygulanabilirliğinin Akdeniz Ülkeleriyle Karşılaştırılmasına Yönelik Bir Çalışma, 3.Ulusal Türkiye Turizmi Sempozyumu, Dokuz Eylül Univ.,İzmir.
- Lanquar,R. 1983. *L’Economie du Tourisme*, Presses Universitaires de France, Paris.
- Sayın, Ü. (24 Temmuz 2005): *Biyolojik ve Kimyasal Savaş*, www.biyotek.com.tr/makale/sayı16/biyolojikvekimyasalsavas.doc.
- Şimşek, Ş. (1998): *Yönetim ve Organizasyon*, Damla Matbaacılık, Konya.
- Tekelioğlu, Z.1991. *Büyük Sağlık Ansiklopedisi*, Genişletilmiş 3.Baskı, Erkmen Kitabevi, Ankara.
- Türkeş, M. 1999. *Vulnerability of Turkey to Desertification With Respect to Precipitation and Aridity Conditions*,” *Journal of Engineering and Environmental Science*, No:23, TÜBİTAK., Ankara.
- www.bilkent.edu.tr/bilheal/aykonu/Ay2003/may03), 03.05.2003).
- www.biyotek.com.tr/makale/sayı16/biyolojikvekimyasalsavas.doc
- www.dumlupinar.edu.tr/tr/ssa/biyolojik.htm, 23.01.2005.
- www.saglik.gov.tr./default.asp?sayfa=projedetail&id=35) 19.04.2002.
- www.terrorism.net/p/article 166.s.html., 05.11.2005.
- www.wikipedia.org/wiki/Crise , 04.12.2006.